

# SPIS TREŚCI

|                                                                                 |     |
|---------------------------------------------------------------------------------|-----|
| PRZEDMOWA .....                                                                 | 5   |
| SKRÓTY .....                                                                    | 8   |
| I. TYTUŁEM WSTĘPU: PO CO KOŚCIÓŁ STAROŻYTNY<br>I OJCOWIE KOŚCIOŁA? .....        | 9   |
| 1. Dlaczego Kościół starożytny? .....                                           | 9   |
| 2. Humanizacja i dehumanizacja teologii .....                                   | 15  |
| II. W ŚWIECIE BIBLII I APOKRYFÓW .....                                          | 27  |
| 1. Egzegeza Ojców Kościoła .....                                                | 27  |
| Polskie przekłady patrystycznych komentarzy biblijnych .....                    | 36  |
| 2. <i>Testimonium Flavianum</i> .....                                           | 45  |
| 3. Gwiazda Betlejemaska w apokryfach .....                                      | 50  |
| Dodatek: Teksty apokryficzne o magach i gwieździe .....                         | 62  |
| 4. <i>Agrafa</i> .....                                                          | 76  |
| 5. Św. Paweł w literaturze apokryficznej .....                                  | 81  |
| 6. Judasz w literaturze apokryficznej .....                                     | 92  |
| 7. Piłat, Barabasz i inni, czyli o ciągłej aktualności postaci biblijnych ..... | 104 |
| 8. Święty Paweł i siedem owiec .....                                            | 110 |
| III. PIERWSI ŚWIADKOWIE I ICH PRZEŚLADOWCY .....                                | 113 |
| 1. Pierwsi świadkowie .....                                                     | 113 |
| 2. Świat i Kościół pierwszych świadków .....                                    | 114 |
| a. <i>Praeparatio evangelica</i> .....                                          | 114 |
| b. Kościół pierwszych świadków .....                                            | 119 |
| c. Propozycje bibliograficzne .....                                             | 124 |
| 3. Pierwsi świadkowie i ich twórczość .....                                     | 125 |
| a. Podręczny zbiór praw gminy chrześcijańskiej – <i>Didache</i> .....           | 125 |
| b. Interwencja biskupa Rzymu – św. Klemens Rzymski .....                        | 130 |
| c. Najstarsza homilia chrześcijańska – tzw. <i>II List św. Klemensa</i> .....   | 134 |
| d. Wołanie o jedność – św. Ignacy Antiocheński .....                            | 135 |
| e. Mądry i gorliwy pasterz – św. Polikarp ze Smyrny .....                       | 141 |
| f. Chrześcijaństwo i judaizm – <i>List Barnaby</i> .....                        | 145 |
| g. W kręgu chrześcijańskiego wizjonerstwa – <i>Pasterz Hermasa</i> .....        | 148 |

|                                                                                                          |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| h. Tajemnica Bożego planu zbawienia – Meliton z Sardes . . . . .                                         | 152 |
| i. Rola chrześcijan w świecie – <i>Do Diogneta</i> . . . . .                                             | 155 |
| j. Tytułem podsumowania – kim są i mają być chrześcijanie? . . . . .                                     | 158 |
| 4. Pogarda, plotka, oszczerstwo – pisarze pogańscy II w.                                                 |     |
| o pierwszych świadkach . . . . .                                                                         | 159 |
| a. Przesąd nowy i zbrodniczy – Swetoniusz i Tacyt . . . . .                                              | 160 |
| b. Cesarze i chrześcijanie –Trajan i Hadrian, Pliniusz i Tertulian. . . . .                              | 164 |
| c. Głupcy, czy ateści i zakąła rodu ludzkiego? – Apulejusz,<br>Lukian, Eliusz Arystydes. . . . .         | 170 |
| d. Uwagi irracjonalnych racjonalistów i diagnoza lekarza –<br>Epiktet, Marek Aureliusz i Galen . . . . . | 176 |
| e. Inwektywa usystematyzowana – Fronton(?), Justyn, Celsus. . . . .                                      | 180 |
| f. Zakończenie – u źródeł współczesnych stereotypów. . . . .                                             | 191 |

#### IV. MĘCZEŃSTWO I MĘCZENNICY. . . . .195

|                                                             |     |
|-------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Męczennicy starożytnego Kościoła . . . . .               | 195 |
| 2. Lugduni, A.D. 177 – Męczennicy lyońscy . . . . .         | 206 |
| 3. Nie tylko w starożytności – abp Ignacy Maloyan . . . . . | 214 |

#### V. CHRZEŚCIJANIE I ŚWIAT. . . . .219

|                                                                      |     |
|----------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Chrześcijanie mieszkają w świecie, lecz nie są ze świata. . . . . | 219 |
| 2. Wybór tekstów. . . . .                                            | 231 |

#### VI. TYTUŁEM KONKLUZJI: SPÓR O ROZUMIENIE ŚWIATA WCZESNEGO CHRZEŚCIJAŃSTWA. . . . .251

|                                                                        |     |
|------------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. <i>Trylogia</i> prof. Aleksandra Krawczuka . . . . .                | 251 |
| 2. Aleksander Krawczuk, Księdzu Starowieyskiemu w odpowiedzi . . . . . | 258 |
| 3. Jeszcze raz o <i>Trylogii</i> prof. Krawczuka . . . . .             | 262 |